

Spiegelavond Medrie Flevoland

Urk 10 mei 2023

Folkert Allema, kaderhuisarts Astma-COPD

Disclosure belangen Folkert Allema kaderhuisarts

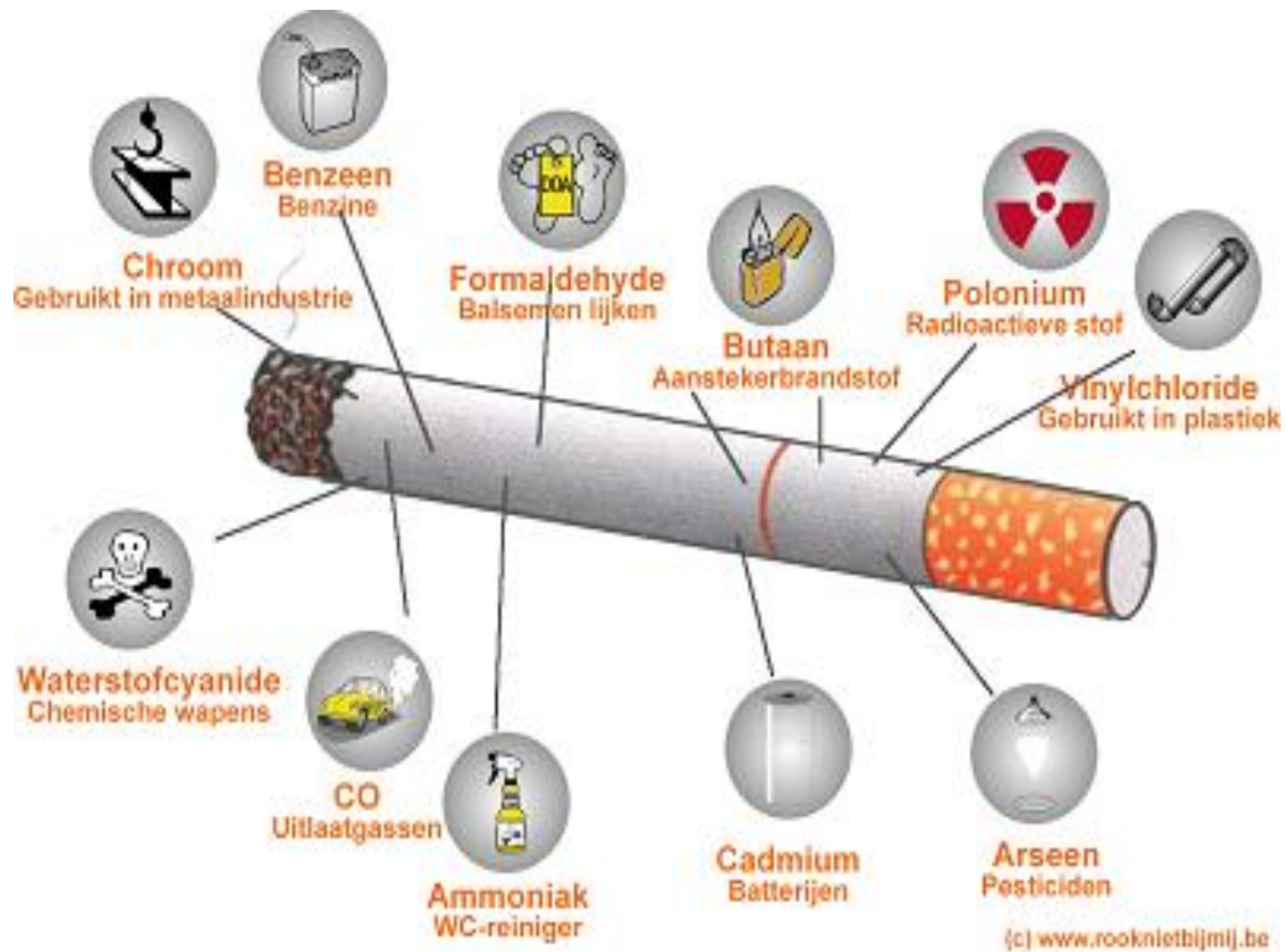
(potentiële) belangenverstrengeling	Zie hieronder
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Bedrijfsnamen
• Sponsoring of onderzoeksgeld • Honorarium of andere (financiële) vergoeding • Aandeelhouder • Andere relatie, namelijk ...	• Geen • Boehringer Ingelheim • Astra Zeneca • Chiesi • LAN, iKNL • CAHAG • Geen • Zorggroep MEDRIE

HAYDEN HAYDEN—

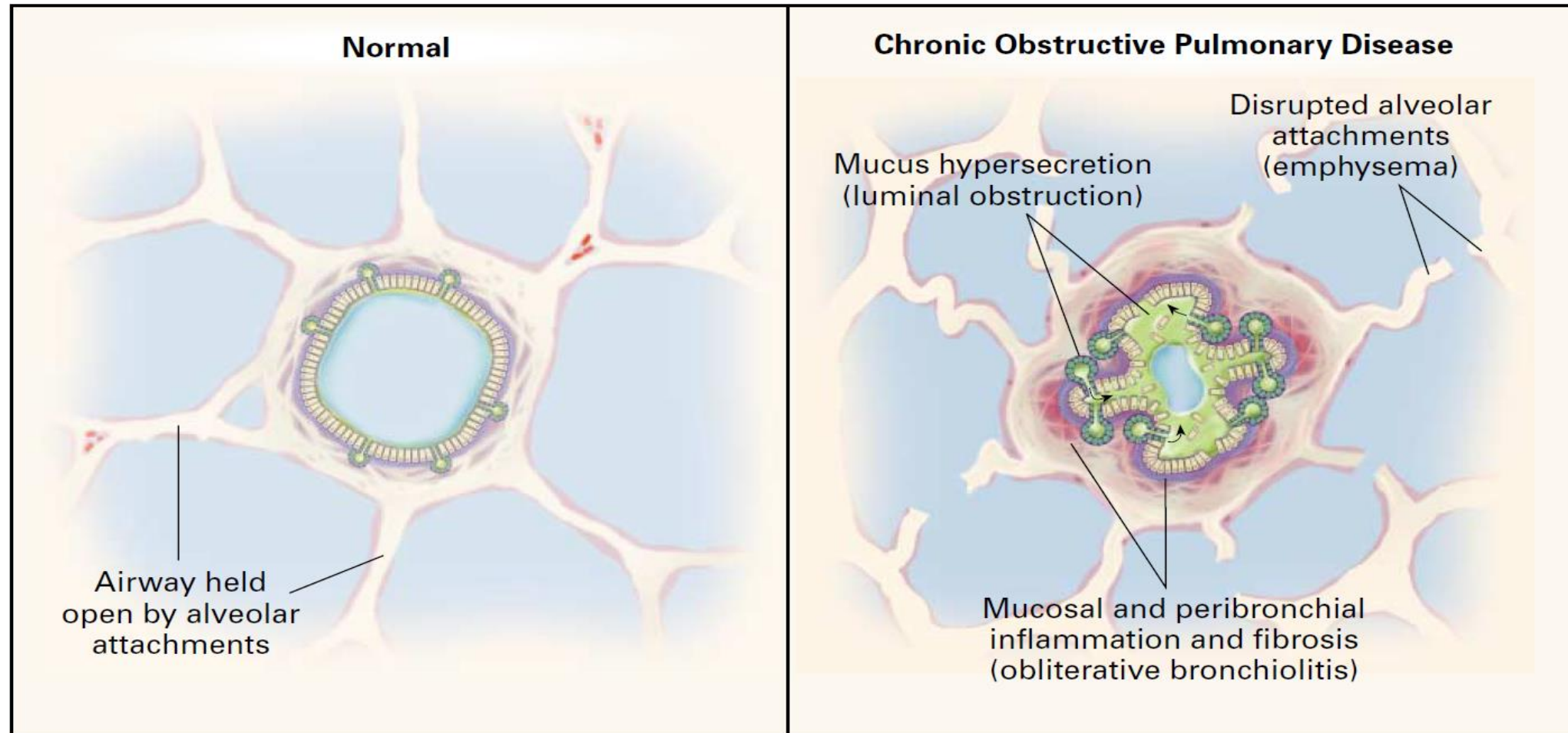
"Just one more"

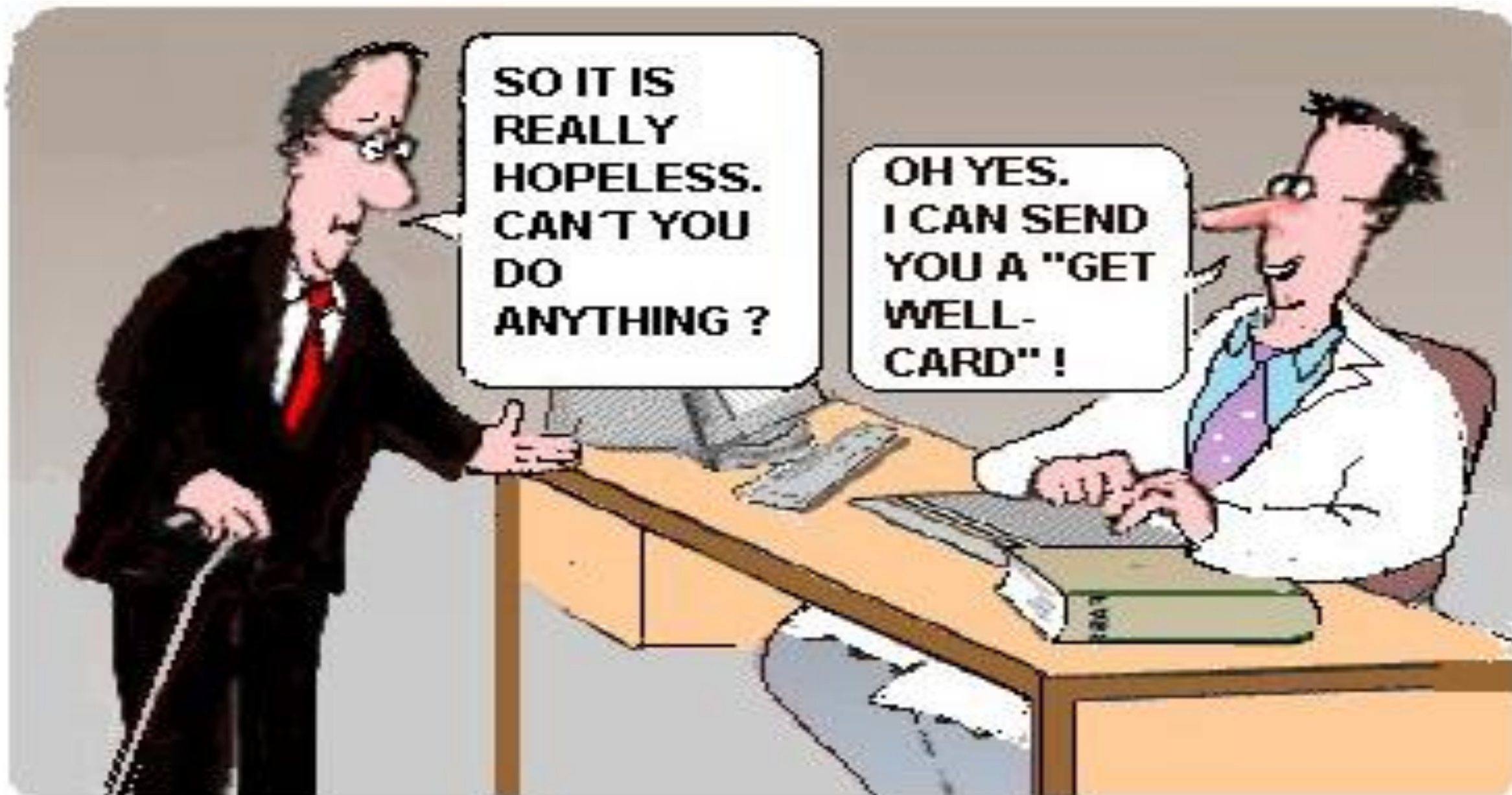

"It's toasted"

Normale luchtweg vs. obstructie

COPD: Behoeftes

Gebrek aan informatie over de ziekte

Invaliderende symptomen

Verlies van sociaal functioneren

Sociale isolatie

Depressie

Aanpassing woning

Patient empowerment and selfmanagement, behandeldoelen , IZP

Vermoeidheid 96%

Slapeloosheid 77%

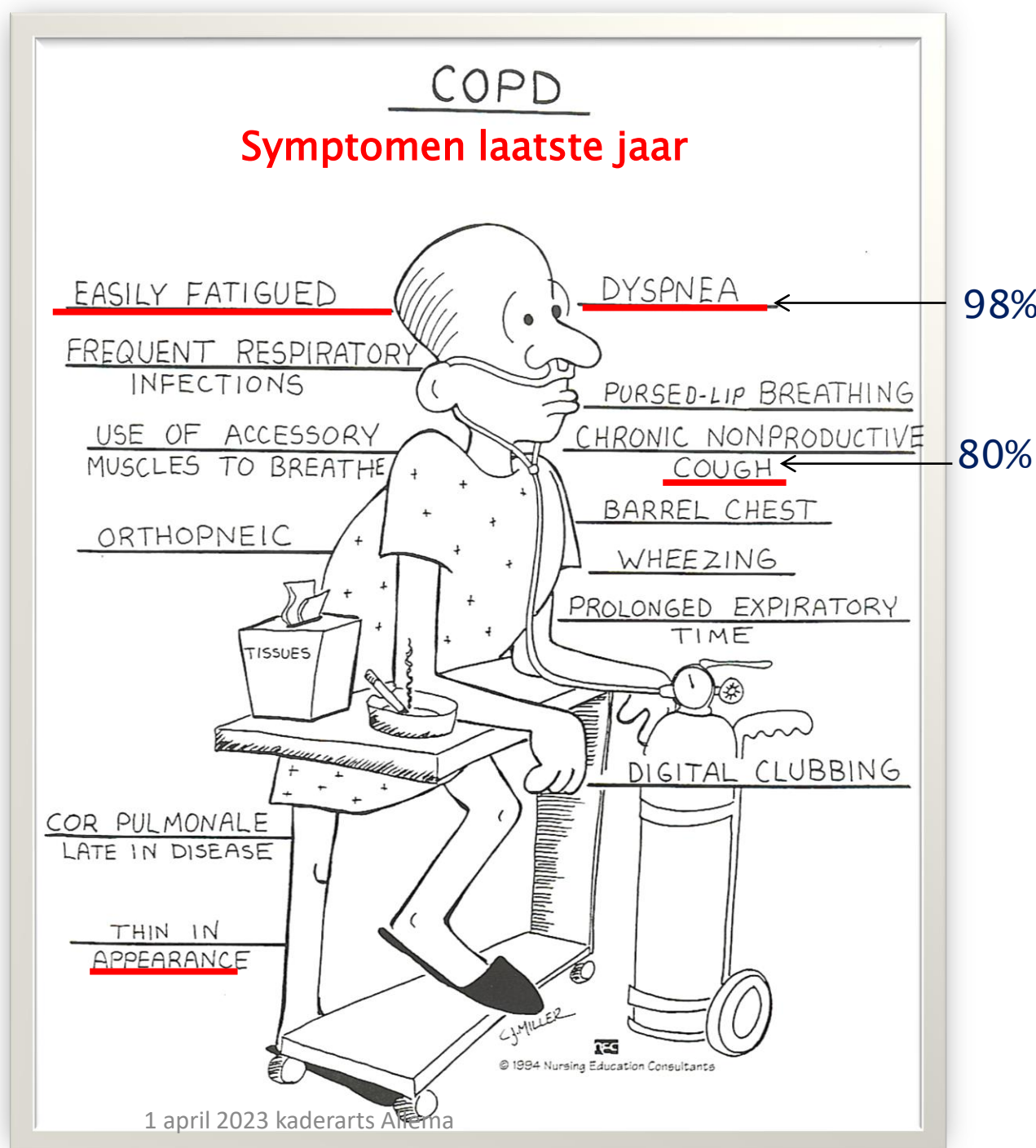
Somberheid 77%

Angst/Paniek 53%

Verminderde eetlust 81%

Pijn 72%

Cachexie 100% !

Angststoornis & Depressie

- ❖ Komen vaker voor bij mensen met COPD ten opzichte van de algemene bevolking. ~25% van de COPD-ers
- ❖ Hebben een negatieve impact op de kwaliteit van leven, functionele status, FVC en dyspnoe
- ❖ Denk aan het schuldgevoel (roken)

Leerdoelen COPD standaard 2021

- 1. de Ziektelast bij COPD kent voortaan **twee** niveaus
- 2. een **Restrictie** uitkomst bij spirometrie verdient een extra controle alvorens er wordt doorverwezen
- 3. **Longaanvallen** dienen zo veel mogelijk te worden voorkomen
- 4. verbetering van de fysieke conditie en **spierkracht** geeft een betere prognose bij COPD
- 5. **ICS** gebruik dient kritisch te worden ingezet en alleen op indicatie
- 6. **een IZP** (individueel zorg plan) is onontbeerlijk voor een goede geïntegreerde zorg rondom de COPD patiënt

Herziene NHG-standaard COPD M26 (2021)

belangrijke wijzigingen:

- Beleid bij aanwijzingen voor **Restrictie** (FVC) is verduidelijkt.
- **Ziektelast** niveaus terug gebracht tot een 2-tal (licht – verhoogd)
- **4 Subdomeinen** van Ziektelast van belang bij beleid.
- Verwijsbeleid naar **fysiotherapeut**.
- **Stappenplan medicamenteuze** behandeling.
- NHG Standaard sluit aan bij Zorgstandaard COPD.

Herziene NHG-standaard COPD

Doelen aanpak behandeling:

- Ziektelast door COPD terugdringen.
- Prognose verbeteren.
- SMR begeleiding.
- Afbouwschema onnodig ICS gebruik.
- Individueel Zorg Plan opstellen.

Beleid bij restrictie

- Spirometrie aanwijzing voor restrictie: Z-score FVC < -1.64
- Veelal technisch onvoldoende uitgevoerde spirometrie
  - - ontbreken van ten minste 6 seconden lange uitademing
  - - ontbreken van een duidelijk plateau in de volume-tijd-curve
    - (plateau mag 1 seconde lang zijn ipv 6)
  - - obstructie met hyperinflatie
  - - onderliggend ander lijden
- Advies: Betere techniek! Herhaling spiro, anamnese, andere aanwijzingen:
- Hartfalen, longcarcinoom, obesitas, interstitiële aand., bronchiëctasieën, LE

Discussie vraag over Spirometrie

- Moeten we spirometrie, diagnostisch én controle, in de huisartspraktijk blijven uitvoeren?
- Zo ja, hoe dan?
- Zo nee, waar dan?

Ziektelast

- Ziektelast van 3 naar **2 niveaus** (licht – verhoogd)
- Er zijn **4 sub domeinen**:
  - - 1.klachten en beperkingen (CCQ, MRC)
  - - 2.longaanvallen (i.p.v. exacerbaties)
  - - 3.voedingstoestand (VVMi, BMI)
  - - 4.mate van luchtwegobstructie (FEV1 percentage)
- Afwijkingen in 1 of meer sub domeinen: “verhoogde” ziektelast

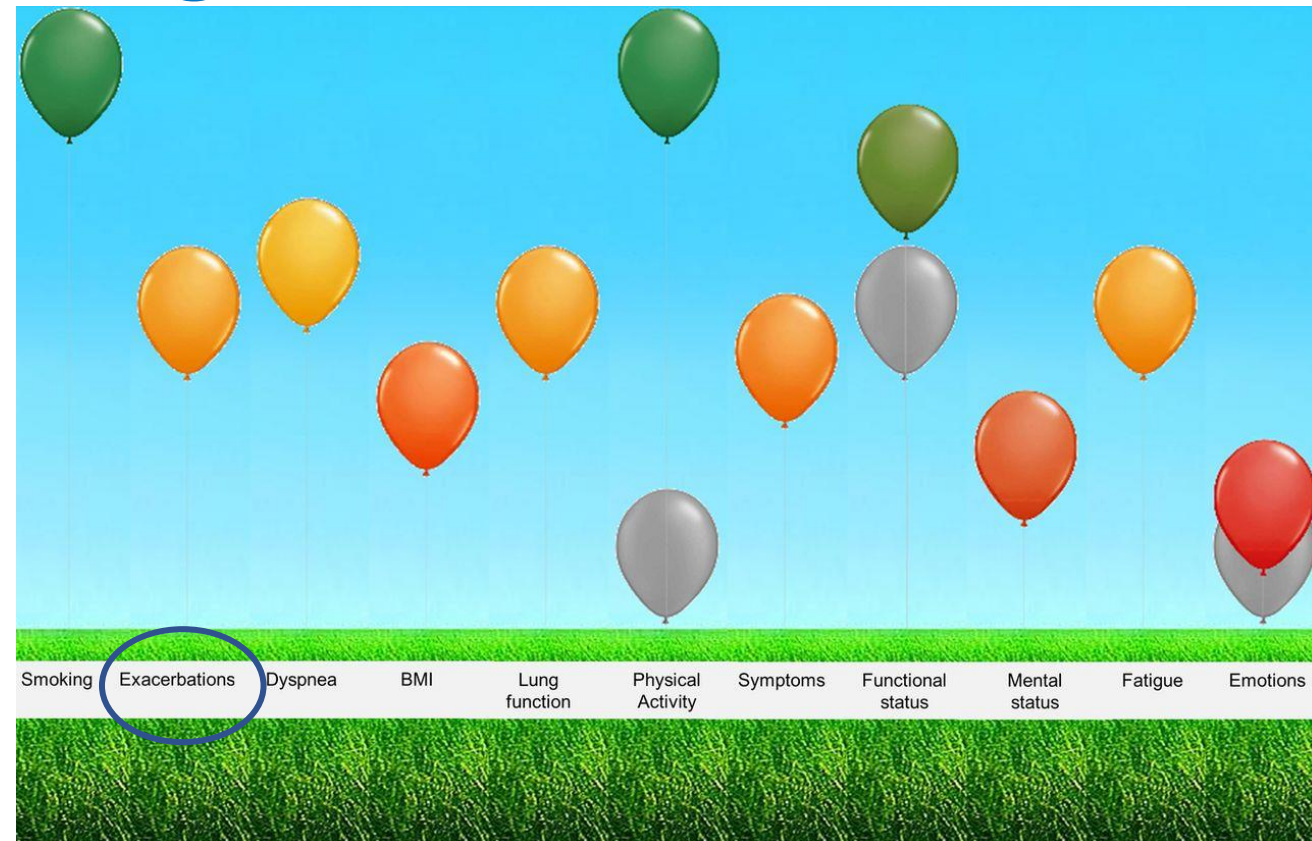
Ziektelast **verhoogd** bij 1 of meer afwijkend subdomein:

- MRC $\Rightarrow 3$ (1-5) Longarts gebruikt mMRC (1-4)
- CCQ $\Rightarrow 2$ (0-6)
- Longaanval $\Rightarrow 2$ / jr
- Opname $\Rightarrow 1$ /jr
- Gewichtsverlies $> 5\%$ / mnd, 10% / 6 mnd, BMI < 21
- FEV1 $< 50\%$, afname $> 150\text{ml/jr}$ gedurende 3 jaar

De ziektelastmeter als monitoringsinstrument voor gerichte behandeling

Gebruiksvriendelijk meetinstrument om ziektelast te monitoren met uw patient:

1. Patient vult vragenlijst in (14-items: CCQ+ vermoeidheid + emoties)
2. Extra informatie toevoegen (FEV₁ en BMI)
3. Computer produceert een overzicht met ballonnen op 11 domeinen, met informatie over voortgang en ziektelast
4. Klik op de ballon voor een behandeladvies
5. Bepaal met de patient een persoonlijk behandeldoel

Visualisatie van de geïntegreerde ziektelast van een voorbeeld COPD patient. Groene ballon = voldoende score binnen het betreffende domein, oranje ballon = middelmatige score en een rode ballon = lage score.

Behandeling COPD

- Begeleiden bij het stoppen met roken. (SMR interventie)
  - Interventie op verschillende domeinen om Ziektelast te verminderen.
(beweging, voeding, leefstijl, omgeving, werk, existentiële factoren)
  - Persoonlijk behandeldoel opstellen.
  - Mantelzorg , overige zorgverleners betrekken bij begeleiding.
  - E-health telemonitoring.
-
- Individueel Zorg Plan (IZP) opstellen !

Fysiotherapie

- Niet-medicamenteuze behandelingen essentieel.
- - beweging / conditie
- Fysiotherapie met erkenning voor COPD behandeling.
- - verbeteren van spierkracht
- - doorbreken van angst voor kortademigheid bij inspanning

Medicamenteus stappenplan

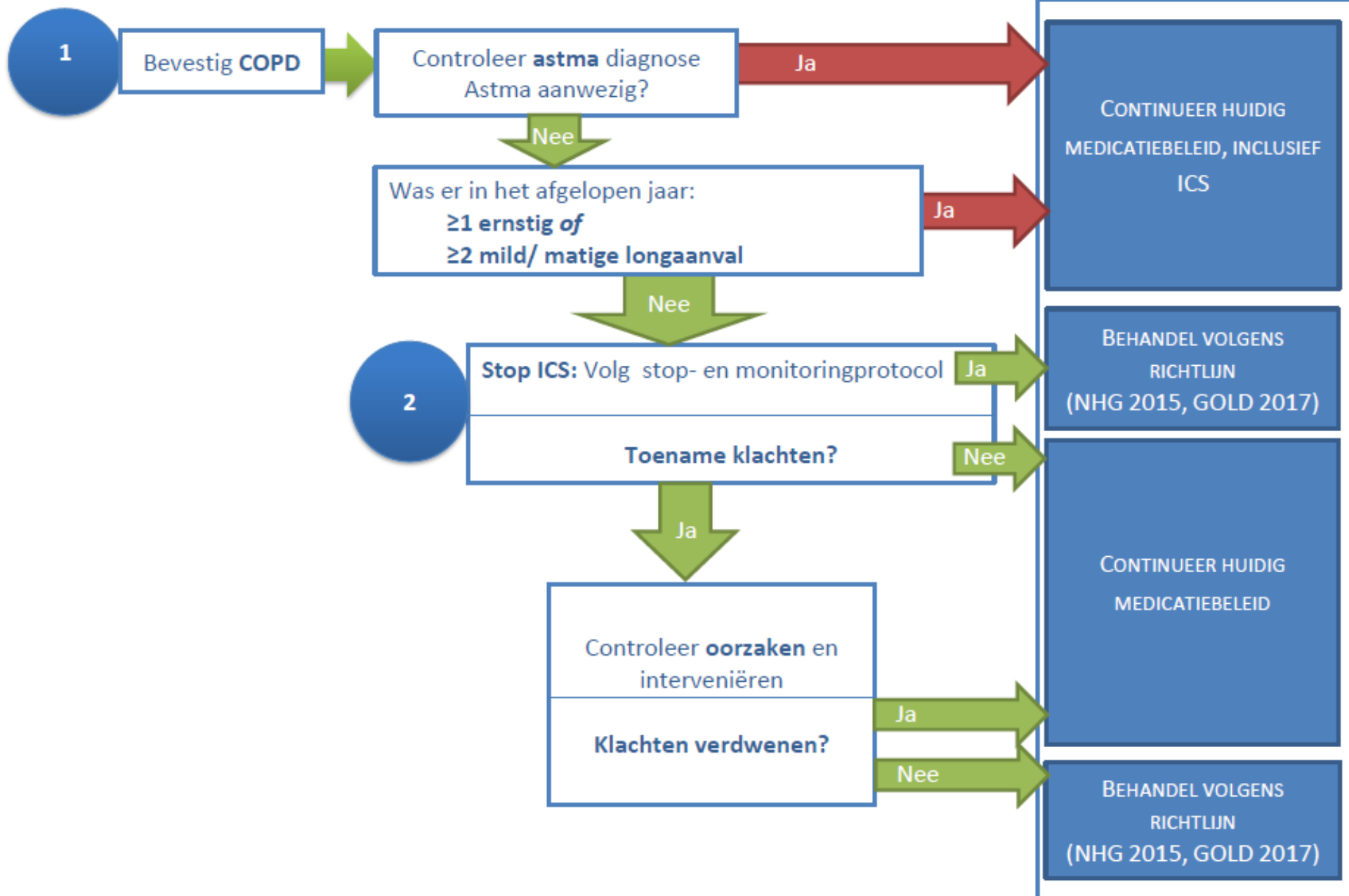
- 2 aspecten:
  - - klachten en beperkingen
  - (CCQ , MRC)
  - - preventie van longaanvallen

Medicamenteus stappenplan (vervolg)

- Stappen:
  - **a.** kortwerkende luchtwegverwijder (SABA/SAMA)
  - **b.** langwerkende luchtwegverwijder
    - - 1 óf combinatie van 2 vormen (LABA/LAMA)
  - **c.** ICS bij: (ICS)
    - - > 2 longaanvallen per jaar
    - - of 1 opname per jaar
    - - en/of bij dubbeldiagnose met Astma (reversibiliteit > 12%)

ICS gebruik

- COPD en gebruik van ICS zonder indicatie geeft risico's en bijwerkingen:
  - pneumonie, osteoporose, diabetes enz
- >> aanpak voor het staken van ICS <<
- Afbouwschema ICS (zie flow chart)
- CAHAG nascholingscursus.

Verwijsindicaties

- Twijfel aan diagnose
- Herhaald restrictieve afwijking spirometrie
- Leeftijd < 50 jaar
- Snel progressief beloop FEV1 (daling > 150ml /jr , 3 jaren aaneen)
- FEV1 < 50%
- > 2 longaanvallen per jaar ondanks maximale therapie
- Co-morbiditeit en of problemen op meer subdomeinen
- Psychosociale/Existentiële problematiek agv COPD

Stelling

Het is niet goed mogelijk de juiste zorg aan patiënten met COPD te bieden wanneer je geen praktijkondersteuner hebt !

Protocolaire zorg , versie 2021

Hoofdstuk 2 en 3

Rol van de praktijkondersteuner

ketenzorg COPD

- **Vijf gedragsthema's:**

- • Stoppen met roken
- • Verbeteren van de conditie, beweegprogramma
- • Handhaven van een goede voedingstoestand
- • Verminderen van klachten en voorkomen van longaanvallen
- • Correct medicatiegebruik,
goede inhalatietechniek en therapietrouw
- Voor het bereiken van de streefdoelen kan de hulp ingeroepen worden van andere disciplines zoals de fysiotherapeut, de diëtiste en de longverpleegkundige.

Ruime keuze aan inhalatoren

Er gaat veel fout bij inhaleren van medicatie

Aanbeveling NHG-Standaard voor keuze inhalator

- Ervaring arts met beperkt aantal inhalatoren
- Medicatie met dosisteller
- Uniformiteit in toedieningsvorm (bv. alles in dosisaërosolen)
- Voorkeur, vaardigheden en levensstijl patiënt en gebruiksgemak
- Multidose preferent boven single dose

Samenvattend (COPD zorg ha/poh)

- Protocolaire zorg volgens handboek H2 en 3 versie 2021
- Spreekuren monitoring conform:
  - - astma (ICPC R96) met NHG standaard M27 (2020)
  - - COPD (ICPC R95) met NHG standaard M26 (2021)
- HIS (longaanvallen vastleggen)
- KIS (bv porta vita)
- Longfunctie uitvoeren volgens CASPIR cursus
- Ziektelastmeter invullen in KIS
- Inhalatie-medicatie controle volgens IMIS-training
- Stoppen Met Roken begeleiding volgens NHG behandelrichtlijn
- Volgens samenwerk afspraken met huisartspraktijk en regio

Longaanval

Hoeveel mensen sterven binnen 2 jaar na opname ?

❖ **Bij een longaanval?**

❖ **Bij een hartaanval?**

Percentage mensen dat sterft binnen 2 jaar na opname ?

- ❖ **Bij een longaanval** **35-50%**
- ❖ **Bij een hartaanval** **8-15%**
- ❖ **ERS 2022: mortaliteit na 1 ernstige longaanval:**
- ❖ **50% na 3.5jr en 75% na 8jr**

Beschrijving van een longaanval^{1,2}

Acute verslechtering die groter is dan de normale dag- tot dagvariabiliteit

- **Toename kortademigheid**
- **Meer hoesten**
- **Al dan niet met slijm opgeven**

De toename van klachten kan 7 tot 10 dagen aanhouden, soms langer

De ernst van een longaanval wordt gedefinieerd op basis van de behandeling^{1,2}

Classificatie van longaanvallen^{1,2}:

**Mild
:**

**SABA of
SAMA**

**Matig-ernstig: SABA of SAMA met
antibiotica en/of
OCS**

Ernstig:

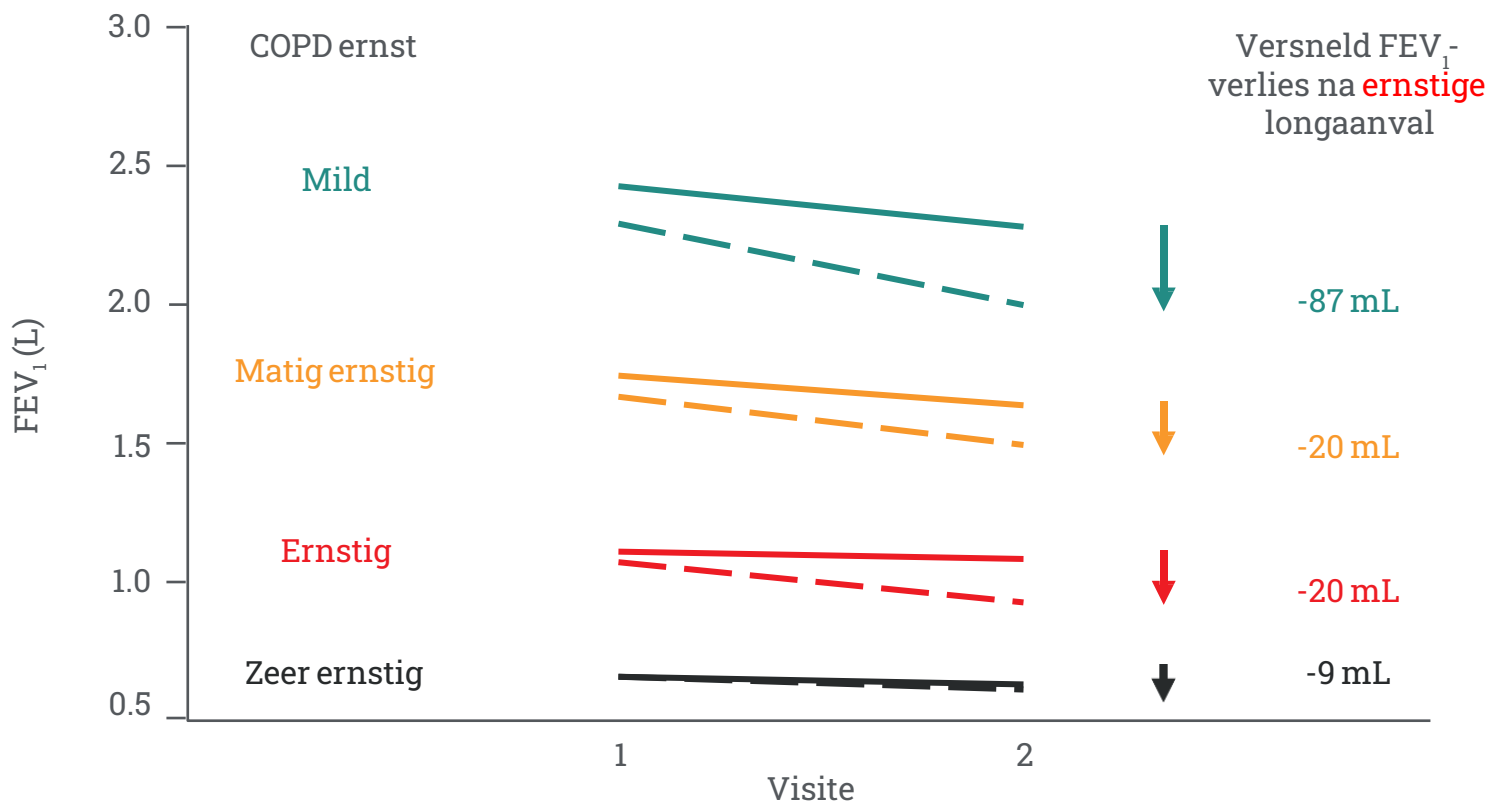
**ziekenhuisopname
of SEH**

SABA: Short Acting Beta Agonist
SAMA: Short acting Muscarinic Antagonist
OCS: Oral Corticosteroids
SEH: Spoed eisende hulp

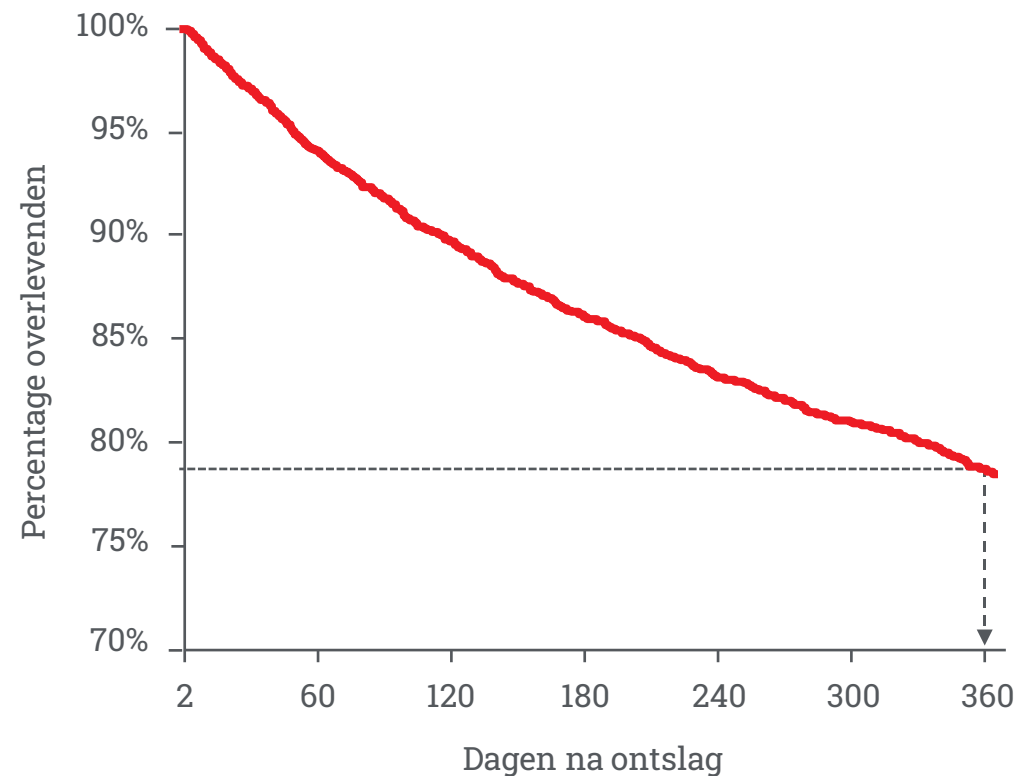
Versnelde afname longfunctie na een longaanval met ziekenhuisopname

De **GROOTSTE**
ACHTERUITGANG
IN LONGFUNCTIE
werd
gezien bij patiënten
met **MILDE COPD¹**

— geen ernstige longaanval
..... ten minste 1 **ernstige** longaanval

Eén op de vijf patiënten overlijdt binnen een jaar na een longaanval met ziekenhuisopname¹⁻³

22% van COPD patiënten **OVERLEED BINNEN 1 JAAR** na hun eerste ziekenhuisopname¹

Het “Longaanval actieplan COPD” ondersteunt zelfmanagement

Voorbeeld van een
**INDIVIDUEEL
ACTIEPLAN**

Longaanval actieplan COPD

Datum _____
Mijn naam is _____
Neem uw actieplan mee naar deze personen! →

Huisarts _____
Longarts _____
Longverpleegkundige _____
Praktijkondersteuner _____

Fysiotherapeut _____
Diëtist _____
Overige 1 _____
Overige 2 _____

Long Fonds
Voorheen Astma Fonds

'Ik voel me goed'

Ik ben kortademig als ik: _____
Ik geef dagelijks slijm op: ☐ nee ☐ ja, kleur _____
Het slijm is gemakkelijk op te hoesten
Ik hoest regelmatig: ☐ nee ☐ ja
Ik kan mijn dagelijkse activiteiten uitvoeren
Ik kan helder nadenken

Mijn medicatie dagelijks

Luchtwegverwijders: _____ per / dag
Luchtwegverwijders met ontstekingsremmers: _____ per / dag
Slijnoplossers: _____ per / dag
Antibiotica / Prednison: _____ per / dag
Zuurstof: _____ liter in rust _____ liter bij inspanning

Beweging en voeding

'Probeer voldoende te blijven bewegen en eet en drink voldoende'

Ga op _____ en _____ naar de fysiotherapie voor training

Bijvoeding: _____ per / dag

Overige adviezen: _____

'Het gaat iets minder'

Ik ervaar een toename in 1 of meer van de onderstaande symptomen:

- Kortademigheid
- Meer slijm of dikker / taaler slijm
- Grijs / groener / bruiner slijm
- Piepende ademhaling
- Hoesten
- Vermoed en niet in staat om normale dagelijkse activiteiten uit te voeren
- Hoofdpijn of duizelig bij het wakker worden
- Moeite met concentreren / vergeetachtig

Extra medicatie

Extra _____ per / dag
Extra _____ per / dag
Extra _____ per / dag
Extra _____ per / dag
Extra _____ per / dag

'Verdeel uw energie en activiteiten over de dag'

Hebt u vragen of behoefte aan advies?
_____

Ademhalingstechniek

Opvangen kortademigheid

- ☐ langzaam en diep (uit)ademen
- ☐ 'getuile' lippen ademhaling
- ☐ ademen met aangespannen buikspieren

Opkloppen van slijm

- ☐ huffen
- ☐ flutter/acapella/aerobika
- ☐ houdingsdrainage

'Meer dan 2 dagen in de gele zone? Dan naar oranje zone!'

'Na 2 dagen geen verbetering'

Meer dan 2 dagen in de gele zone of

- Bloederig slijm
- Koorts
- Helemaal niet in staat activiteiten uit te voeren

Bel uw arts voor een dringende afspraak:
_____

'De situatie is bedreigend'

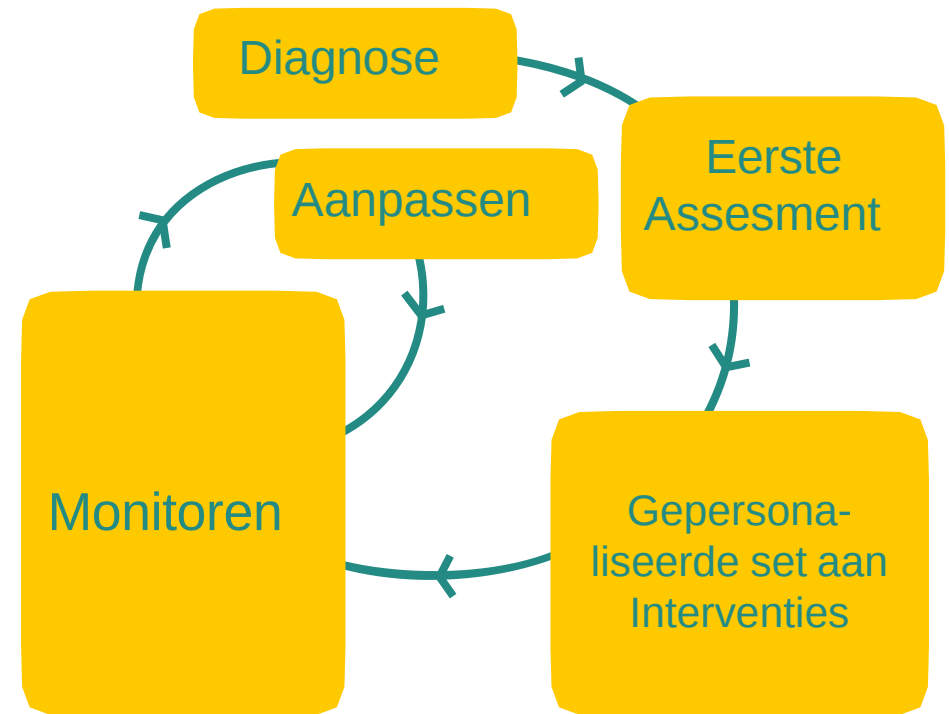
- Zeer kortademig, ook in rust
- Pijn op de borst
- Verward, zeer vergeetachtig, duizelig of gevoel flauw te vallen
- Moeilijk wakker

Bel 112 of ga naar de spoedeisende hulp

UW GEGEVENS

Naam _____
Geboortedatum _____
Huisarts _____
Longarts _____
Medicatie _____
Contactpersoon i.g.v. nood _____

Een persoonlijke combinatie van interventies voor optimale preventie van longaanvallen*

* Behandelopties COPD op basis van NHG en GOLD richtlijnen

Stoppen met roken om longaanvallen te voorkomen¹

22%

**STOPPEN MET ROKEN VERLAAGT
HET RISICO OP LONGAANVALLEN
MET 22%²**

Aanbevelingen voor **digitale ondersteuning** vanuit de Long Alliantie Nederland³

Bij ernstige verslaving: overweeg verwijzing naar reguliere **verslavingszorg**

Handreiking Digitale Zorgtoepassingen³

Informatief

- Ikstopnu
- Roken infolijn

(Zelf-)hulpprogramma's

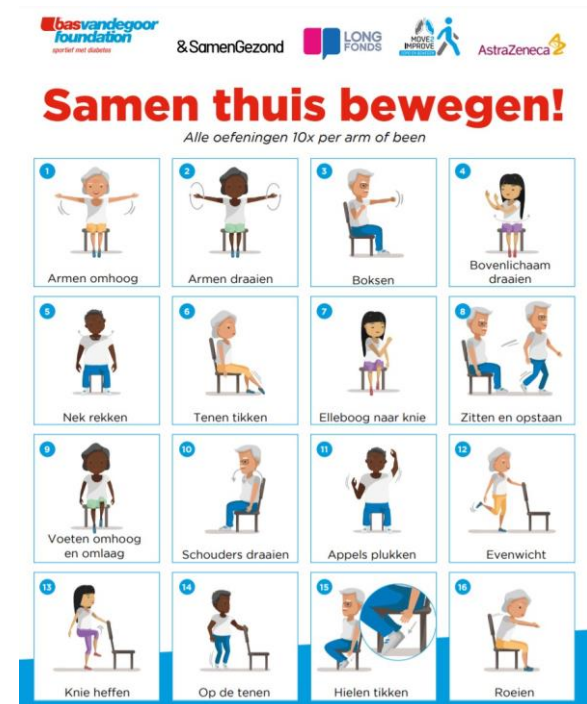
- Zelfhulp Tabak
- StopSite
- Stoptober
- Stop Smoking-EasyQuit
- Quit smoking Buddy!
- Stopstone
- QuitNow!
- Rookvrij!Ookjij?

Bewegen om longaanvallen te voorkomen

28%

**BEWEGEN IS GEASSOCIEERD MET EEN
VERLAAGD RISICO OP EEN COPD
ZIEKENHUISOPNAME VAN 28%¹**

- ✓ Advies om **dagelijks een half uur** matig intensief te bewegen²
- ✓ Vaak **beweegangst** door benauwdheid
  - ✓ Goed uitleggen: rustig blijven bij benauwdheid, pauze nemen en rustig doorgaan
  - ✓ Stel een realistisch doel, bijv. langzaam opbouwen 1-3 km wandelen
- ✓ Overweeg doorverwijzing naar **fysiotherapeut** bij aanhoudende (angst voor) dyspneu²
- ✓ **Longfonds** ondersteunt bewegen bij COPD³

Ondersteuning voor goed gebruik van inhalatiemedicatie

Handreiking Digitale Zorgtoepassingen¹

**IMIS
ZORGWAAIER
INHALATOREN**
Ondersteunt
implementatie
regionaal formulierum

WWW.INHALATORGEBRUIK.NL

“een juiste inhalatietechniek is een voorwaarde voor een succesvolle behandeling van chronische longziekten”

Informatief

- KIIJKsluiter

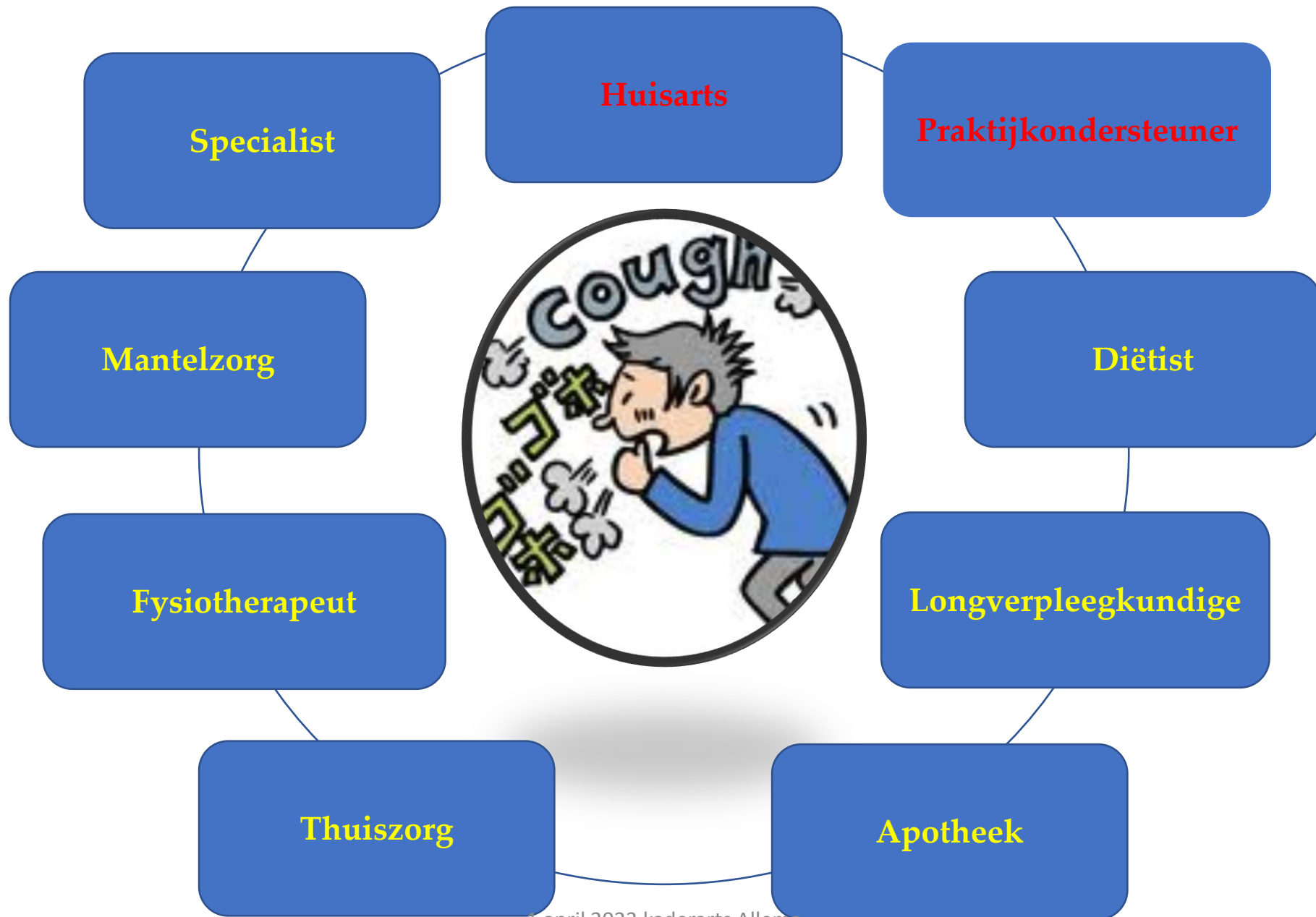
Bevorderen therapietrouw

- Puriplus (zorgstraat Nexus)
- MedApp
- Apotheek.nl
- MedAlert
- Medisafe medicatie herinnering
- SARA apotheek
- EmmaMed
- CountAir

Leerpunten uit het zorgpad COPD longaanval met ziekenhuisopname

- ✓ Spreek met patiënt af welke zorgverlener **AANSPREEKPUNT** is bij een longaanval
- ✓ **MONITOR** alle longaanvallen
- ✓ Zorg voor **LAAGDREMPELIG TRANSMURAAL CONTACT**, bijv. bel met de longverpleegkundige
- ✓ **EERSTE 6 WEKEN NA ZIEKENHUISOPNAME** is de patiënt het meest kwetsbaar. Neem dit serieus

Compassion onderzoek en toolbox

- www.palliatievezorgcopd.nl
- De LAN heeft een project ondersteund van onderzoekster Johanna Broese naar verbetering van de palliatieve zorg bij COPD (COMPASSION onderzoek).
- Ook de 2^e lijn is hier nadrukkelijk bij betrokken geweest naast wederom vele partijen uit het zorgveld.
- Via COMPASSION is een tool box ontwikkeld voor de praktijk. Te gebruiken door de zorgverleners uit eerste en tweede lijn , alsmede door patiënten en hun mantelzorgers.
- Deze Tool Box is te vinden op de website www.palliatievezorgcopd.nl

COPD is topsport!

Dank voor jullie aandacht.

